

Мужеляк Юлія

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВИЙ ТИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кожна історична доба має свою специфіку та свої особливості, які визначаються відповідним типом суспільного розвитку. Одним із таких типів, що регламентує сучасні умови життєдіяльності людства, виступає глобалізація. Саме вона привнесла в новий світ такі тенденції, які стали визначальними у життєдіяльності розвитку людства наприкінці ХХ ст. початку ХХІ ст. і привели до інтенсифікації процесів інтеграції на цивілізаційному та загальносвітовому рівні розвитку. Це, у свою чергу, зумовило виникнення нових форм взаємодії як цивілізацій, так і окремих суспільств зокрема.

Сучасний варіант глобалізації супроводжується гомогенізацією світу, яка обумовлює появу нових суб'єктів світового простору, так званих транснаціональних управлінських структур, з яких і починається відлік нової (форми) світової самоорганізації. Загальнонаціональні структури як суб'єкти формування нового типу суспільного розвитку займають різнобічні позиції: від найвищої активності до найвищої інертності. Деякі з них є першопрохідцями, інші сліднують за ними з певним часовим інтервалом, треті взагалі намагаються залишитись у стороні, долучаючись до процесу глобалізації лише під тиском обставин.

Сучасна ж система світових взаємовідносин, яка склалась за останні десятиліття, настільки складна і

нестандартна, що передбачити особливості її розвитку практично неможливо. Адже вона засвідчує перехід від відносної автономності у межах певної світоцілісності з відповідним переважання деяких елементів у ній, вказує на полісистемність такого постмодерністського типу суспільного розвитку, як глобалізація, що супроводжується появою нових соціальних ризиків у розвитку деяких суспільств. Це фактично приводить до появи нових неочікуваних варіантів суспільного розвитку, які не завжди задані новими вихідними умовами глобалізації та нових суб'єктів і контрсуб'єктів глобалізаційного розвитку. Адже й досі альтернативи глобалізації видаються утопіями, а її носії суб'єктами нових масових рухів.

Здебільшого глобалізація як новий тип суспільного розвитку приводить до того, що стираються кордони між внутрішньою та зовнішньою політикою держави, в результаті цього з'являються глобальні інструменти управління та інститути забезпечення реалізації такого управління. Такі інститути трансформують суверенітет національних держав, а відповідно до цього змінюють структуру національних кордонів. Відповідно до цього традиційні інструменти суспільного розвитку втрачають свою силу та значимість, адже руйнуються національні економічні та політичні структури, виводиться із науково-практичного обігу поняття державного суверенітету, впроваджуються нові правові критерії стабілізації суспільного розвитку в загальносвітовому контексті. Натомість з'являються нові інструменти, побудовані на принципах геостратегічного партнерства, які досить часто можуть приводити до так званої «соціальної деформації», яка посилює суперечності між

національними та геополітичними стратегіями розвитку. Це, зокрема, підтверджує і Е. Кочетов, на думку якого, наднаціональні структури, що символізують прихід нового типу суспільного розвитку, не лише «послаблюють національні суверенітети, але і стали самодостатніми, самоорганізуючими та саморозвиваючими системами» [2, с.73].

У руслі саме такого розуміння глобалізації як нового типу суспільного розвитку обґрунтовує свою ідею Г. Кіссінджер, який доводить, що «нинішнє століття є століттям, яке відкидає стандарти національного егоїзму, що раніше правив співтовариствами націй, і вимагає щоб вони дали дорогу новому порядку речей» [4, с. 32].

Глобалізація як новий тип суспільного розвитку виконує відповідні функції. На думку М. Л. Чешкова, до таких функцій доцільно віднести сприяння, стимулювання, трансформацію, породження та приведення до єдиного знаменника різних аспектів світових зв'язків [3, с.248]. Це, зокрема, свідчить про те, що глобалізація приводить до виникнення нової якості в розвитку сучасного світу. Символічними характеристиками виникнення такої якості є запозичення та гомогенність у налагодженні світових зв'язків, які забезпечують цілісність у функціонуванні сучасного світу.

Обґрунтовуючи концепцію глобалізації як нового типу суспільно розвитку, З. Бауман розглядає її як важливий параметр сучасного буття людства, який є універсальним ключем у досягненні всіх сучасних реалій. З його точки зору головною особливістю суспільного розвитку в сучасних умовах глобалізації є

виникнення нових форм нерівності між людьми. Такі форми нерівності, на думку вченого, принципово відрізняються від періоду пролетаризації XIX-XX ст. і вказують на новий ефект, який отримає світ у результаті впливу глобалізації [1, с.73]. Яким буде цей ефект позитивним чи негативним наразі вчений не описує, проте вказує на те, що він буде принципово відрізняти сучасну модель розвитку світу від існування всіх попередніх. Це свідчить про певну амбівалентність у дослідницькому підході, що тим самим не дає змогу повною мірою розкрити нові якості, які характеризуватимуть розвиток світу в умовах глобалізації.

Здебільшого процес глобалізації як новий тип суспільного розвитку доцільно розглядати лише в тому контексті, якщо він є засобом стимулювання трансформаційних умов розвитку суспільства, аби ті відповідали загальносвітовим критеріям розвитку.

Таким чином, глобалізація як новий тип суспільного розвитку приводить до виникнення на єдиному світовому ринку глобальних монополій, які майже не піддаються регулюванню державами та міжнародною бюрократією (міжнародній бюрократії сьогодні протистоять багато в чому неформальні фінансово-інформаційні групи, які в принципі не піддаються традиційному уявленню). Тобто глобалізація як новий тип суспільного розвитку свідчить про те, що настав час перейти до вирішення основних проблем, які сьогодні стоять перед людством. Це, у свою чергу, підтверджує вичерпність традиційних механізмів розвитку людства та необхідність зміни минулої його парадигми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Пер. с англ. В.Л.Иноземцева; ЦИПО, Журнал «Свободная мысль». – М.: Логос, 2002. – 326 с.
2. Кочетов Э. Осознание глобального мира // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2001. – № 5. – С. 71-76.
3. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление. – М., 2001. – 456 с.
4. Шинкаренко Ю. А. Світові структури і криза ідентичності: соціальні наслідки глобалізації // Філософська думка. – 2000. – № 4. – С. 27-38.